לד א ב מיי' פ"ל מהל' רוצח הלכה ג:
לה ג מיי' שם הלכה ב:

מוסף רש"י

על משענתו. כדמתרגמינן על בוריו, שפב לכמו ולימתו כרמשנון (כתובות לג:). **מלמד שחובשין אותו.** לו נאמר מקרא זה אלא ללמדך להיכא דהכהו ולא מת ואפל למשכב יתפשו את המכה ההוא שנראה שהמורעין עד שנראה אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה ופצה על גב דכתיב כי לא פורש מה יעשה לו, היינו שלא היה יודע אם בקלילה תמורה אם בחנק הקל, כדמפרש ואזיל (רשב"ם ב"ב קיט:). **שהרי יצא מב"ד זכאי.** כלומר הואיל וקודם עמדו בדין מלאו לו זכות, אין לנו למייבו (לעיל עז:).

מנדף הוראת שעה היתה. מיכא למאן דאמר לקמן (דף פ:) מקושש נמי הוראת שעה היתה:

לא היה יודע באיזו מיתה. ואע"ג דמיתה קתם מנק היא מתוך הסבלת היה מדמה לעובד עבודת כוכבים דבסקילה [ד]ממלל שבת בפרהסיא ככופר בעיקר דכופר במעשה בראשית:

בשלמא לרבי נחמיה היינו דכתיב תרי אומדני בו'. ולאו לפוטרו ממיתה לימטרין דקתמרינן לעיל וכי ס"ד שזה מהלך וזה נהרג אלא ודאי מקושש המאי דרשי ביה מלמד [א]שחובשין אותו ורבי נחמיה חבישה מנא ליה ילף ממקושש ורבנן נמי לילפי ממקושש מקושש בר קטלא הוא ומשה לא הוה ידע קטלה במאי לאפוקי האי דלא ידעינן אי בר קטלא הוא אי לאו בר קטלא הוא ורבי נחמיה ילף ממגדף דלא הוה ידע אי בר קטלא הוא וחבשוהו ורבנן מגדף הוראת שעה היתה כדתניא [ו] יודע היה משה רבינו שהמקושש במיתה שנאמר [ז]מחלליה מות יומת אלא לא היה יודע באיזו מיתה נהרג שנאמר [ח]כי לא פורש וגו' אבל מגדף לא נאמר בו אלא [ט]לפרש להם על פי ה' שלא היה משה יודע אם הוא בן מיתה כל עיקר אם לאו בשלמא לרבי נחמיה היינו דכתיבי תרי אומדני חד אמדוהו למיתה וחיה וחד אמדוהו למיתה והקל ממה שהיה אלא לרבנן תרי אומדני למה לי חד אמדוהו למיתה וחיה וחד אמדוהו לחיים ומת ורבי נחמיה אמדוהו לחיים ומת לא צריך קרא [י]שהרי יצא מבית דין זכאי על משענתו ונקה המכה וכי תעלה על דעתך שזה מהלך בשוק וזה נהרג אלא זה שאמדוהו למיתה והקל ממה שהיה ולאחר כך הכביד ומת שהוא פטור ורבנן האי ונקה המאי דרשי ביה מלמד [א]שחובשין אותו ורבי נחמיה חבישה מנא ליה ילף ממקושש מקושש ורבנן נמי לילפי ממקושש מקושש בר קטלא הוא ומשה לא הוה ידע קטלה במאי לאפוקי האי דלא ידעינן אי בר קטלא הוא אי לאו בר קטלא הוא ורבי נחמיה ילף ממגדף דלא הוה ידע אי בר קטלא הוא וחבשוהו ורבנן מגדף הוראת שעה היתה כדתניא [ו] יודע היה משה רבינו שהמקושש במיתה שנאמר [ז]מחלליה מות יומת אלא לא היה יודע באיזו מיתה נהרג שנאמר [ח]כי לא פורש וגו' אבל מגדף לא נאמר בו אלא [ט]לפרש להם על פי ה' שלא היה משה יודע אם הוא בן מיתה כל עיקר אם לאו בשלמא לרבי נחמיה היינו דכתיבי תרי אומדני חד אמדוהו למיתה וחיה וחד אמדוהו למיתה והקל ממה שהיה אלא לרבנן תרי אומדני למה לי חד אמדוהו למיתה וחיה וחד אמדוהו לחיים ומת ורבי נחמיה אמדוהו לחיים ומת לא צריך קרא [י]שהרי יצא מבית דין זכאי

[א]תנו רבנן המכה את חבירו ואמדוהו למיתה וחיה פוטרין אותו אמדוהו למיתה והקל ממה שהיה אומדין אותו אומד שני לממון ואם לאחר כן הכביד ומת הלך אחר אומד האמצעי דברי רבי נחמיה וחכמים אומרים אין אומד אחר אומד תניא אידך [ב]אמדוהו למיתה אומדין אותו לחיים לחיים אין אומדין אותו למיתה אמדוהו למיתה והקל ממה שהיה אומדין אותו אומד שני לממון ואם לאחר כן הכביד ומת משלם נזק וצער ליורשים מאימתי משלם משעה שהכהו וסתמא כרבי נחמיה: **מתני'** נתכוין להרוג את הבהמה והרג את האדם לעובד כוכבים והרג את ישראל לנפלים והרג את בן קיימא פטור [ג]נתכוין להכותו על מתניו ולא היה בה כדי להמיתו על מתניו והלכה לה על לבו והיה בה כדי להמיתו על לבו ומת פטור נתכוין להכותו על לבו והלכה לה על מתניו והיה בה כדי להמיתו על מתניו ומת חייב נתכוין להכותו בקטנה והלכה לה בגדולה בגדולה והלכה לה בקטנה בין בזכר בין בנקבה בין בשפחה חייב נתכוין להכותו בשפחה והלכה לה בבת חורין בבת חורין והלכה לה בשפחה בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה חייב נתכוין להכותו בזכר והלכה לה בנקבה בקטנה והלכה לה בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין חייב נתכוין להכותו בבת חורין והלכה לה בשפחה בזכר והלכה לה בנקבה בקטנה והלכה לה בגדולה פטור נתכוין להכותו בגדולה והלכה לה בקטנה בנקבה והלכה לה בזכר בשפחה והלכה לה בבת חורין פטור נתכוין להכותו בבת חורין והלכה לה בשפחה בזכר והלכה לה בנקבה בקטנה והלכה לה בגדולה בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין פטור נתכוין להכותו בחבירו והלכה לה בעצמו בעצמו והלכה לה בחבירו בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין פטור נתכוין להכותו בבהמה והלכה לה בחבירו בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין חייב נתכוין להכותו בבת חורין והלכה לה בשפחה בזכר והלכה לה בנקבה בקטנה והלכה לה בגדולה בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין חייב נתכוין להכותו בשפחה והלכה לה בבת חורין בזכר והלכה לה בנקבה בקטנה והלכה לה בגדולה בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין חייב נתכוין להכותו בזכר והלכה לה בנקבה בקטנה והלכה לה בגדולה בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין חייב נתכוין להכותו בקטנה והלכה לה בגדולה בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין חייב נתכוין להכותו בגדולה והלכה לה בקטנה בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין חייב נתכוין להכותו בנקבה והלכה לה בזכר בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין חייב נתכוין להכותו בזכר והלכה לה בנקבה בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין חייב נתכוין להכותו בקטנה והלכה לה בגדולה בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין חייב נתכוין להכותו בגדולה והלכה לה בקטנה בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין חייב נתכוין להכותו בשפחה והלכה לה בבת חורין בזכר והלכה לה בנקבה בקטנה והלכה לה בגדולה בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין חייב נתכוין להכותו בבת חורין והלכה לה בשפחה בזכר והלכה לה בנקבה בקטנה והלכה לה בגדולה בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין חייב נתכוין להכותו בחבירו והלכה לה בעצמו בעצמו והלכה לה בחבירו בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין פטור נתכוין להכותו בבהמה והלכה לה בחבירו בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין חייב נתכוין להכותו בשפחה והלכה לה בבת חורין בזכר והלכה לה בנקבה בקטנה והלכה לה בגדולה בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין חייב נתכוין להכותו בזכר והלכה לה בנקבה בקטנה והלכה לה בגדולה בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין חייב נתכוין להכותו בקטנה והלכה לה בגדולה בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין חייב נתכוין להכותו בגדולה והלכה לה בקטנה בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין חייב נתכוין להכותו בנקבה והלכה לה בזכר בין בזכר בין בנקבה בין בקטנה בין בגדולה בין בשפחה בין בבת חורין חייב נתכוין להכותו בזכר והלכה לה בנקב

והיה בה כדי להמית על לבו. התם הזמת הס תכה על לב דמויה להרוג אבל על המתניס אין בה כדי להמית פטור דתרתי בעינן שיהא מתכוין למכת מיתה ושיכוו מכת מיתה דהס לא מתכוין למכת מיתה התראת ספק היא דהתרו בו אל מזרוק דשמא תלך על נבו:

נב"מ אי נימא ספיפא. דקאמר ת"ק מתכוין להכות את הגדול והלכה לה על הקטן ומת חייב אלמא מתכוין להכות את הגדול והרג את זה והרג את זה חייב: **ר"ש פוטר מיבעי ליה.** להא דהדיא קאמר לה ת"ק ולמה ליה לר' שמעון למהדר פרושא ומאי אפילו: **הא מתכוין להרוג אחת זה.** והתרו בו עליו להתראת ודאי הוא והרג את זה חייב דאיכא התראה על בן ברית והרי מתכוין לבן ברית והרגו ור"ש אומר וכו'. והאי דשביק רבי שמעון לסיפא דהדיא ומהדר לדוקיה דריש"ש דלא תימא ר"ש פוטר אכולהו ואפילו מתכוין על מתניו והלכה לו על לבו: **אמר לחד מיינייהו.** קא מיכוונא ולא מיכפת להי מיינייהו: **מאי.** לר"ש מקרי ליה מיתכוין לו ומיחייב או דילמא כיון דמי מוקא מחייד ומבקש ליה להאי הוה נמי ניחא ליה לאו מתכוין הוא: **אי נמי.** להכות את הגוף הזה אבל כסבור הוא שהוא רשוען ונמצא שמעון מי אמרינן כיון דלהאי גופא מיכוון מתכוין הוא לו או דילמא כיון דלהאי גברא לא מיכוין פטר ליה ר' שמעון: **עד שיאמר לפלוני אני מכוין.** ולאותו פלוני הרג וכי אמר לאד מיינייהו לא ייחד לאותו וכן כסבור לרשוען ונמצא שמעון לא זהו פלוני שנתכוין לו: **ורבנן לו.** קרא יתירא הוא נכתוב כי יהיה איש שונא לרעהו וקם עליו: **ורבנן.** לפלוגי עליה דרבי שמעון מאי דרבי דיה: **אמרי דבי רבי ינאי פרט לזורק אבן גו.** לאוקי מתניתין אליבא דרבי שמעון דאמר אפילו בזורק אבן גו ואפילו הכי פטור: **ורבי שמעון היכי אמר.** והא מתניתין דקתני אחד ישראל ואחד בניהן תיפוק ליה דרובא כותים ואי נמי פלגא ופלגא ספק נפשות להקל ואפילו הכי פטור: **אמר רבי אלעזר.** בשלמא לרבנן דאמרי מתכוין להרוג את זה והרג את זה חייב דכתיב וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ואמר רבי אלעזר במצות שבמיתה הכתוב מדבר דכתיב אם אסון יהיה ונתתה נפש תחת נפש אלא לר"ש האי ונתתה נפש תחת נפש מאי עביד ליה ורבי אומר ממון אתה אומר ממון או אינו אלא נפש ממש נאמרה נתינה למטה ונאמרה נתינה להיות מנת לבריית על מנת שלא יהא מתחייב אלא אחת ואם תאמר הרי שנים שהרי נתכוון להרוג את זה והרג את זה ואין אחד מהן ראוי לבא בפני עצמו אלא אחד שנים לא קתני:

א"נ פלגא ופלגא בו'. תימה מלישנא דממן קא מסיק הכי מי מלישנא דממן דתניא (מכות דף טו:) התראת ספק לאו שמה התראה מלמד שאם התרו בו ספק נפשות להקל פטורין ליה מטעמא דלאו התראת ספק שמה התראה מפילו סבירא לן דספיקא להחמיר ומי מלישנא דמ"ד התראת ספק שמה התראה היכי פטרינן ליה הכא מס נמצא שיצא הרג הא מחייבינן ליה בהכה את זה וחזר והכה את זה ואף על גב דספק הוא ובנותר שממנו לו מל תומיד וי"ל דשאני התם שיודע בבהור שיצא לידי ודאי מיקור מס יותיר לו מס יכה שניהם משום הכי שמה התראה מלא הכא בזורק אבן גבי מינו יודע שיצא לידי ודאי מיקור שחינו יודע את מי יכה:

וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. מהכא נפקא לן בכל דוכתי כדאיתא פ"ק דכתובות (ד' טו. וסס) ותימה ר"ת דלית ליה הך דרשה מנא ליה ואין לומר משום דמסקינן ר"ש כרבי דילף נתינה נתינה ומייתר ליה ומרבי לו לכל קבוע דאכתי לתנא דבי חזקיה מלישנא דר"ש קשה מנא ליה כל קבוע ועוד כיון דפטור ר"ש אפילו בכולם יהרגים עד שיאמר לפלוני אני מתכוין לו שייך למידרשיה כלל וי"ל דיש לפרש לר"ש בתשעה יהרגים ואל כאחד ומאי דמשמע לתוספתא שיאמר שם אני מתכוין דמפטר מטעם כל קבוע מומרב לו וכי האי גוונא שם כולם יהרגים חייבי:

(זה הדבור שייך לקמן ע"ב)

ומפקא מדרבנן. תימה דבפרק מלו נערות (כתובות דף לד: וסס) דס"ד מעיקרא דפליגי רבי יוחנן וריש לקיש בחייבי מיתות שוגגין אי פטורין מן התשלומין אי לא ופריך ש) מי מיכא למ"ד חייבין והתנא דבי חזקיה וכו' ומתוך קושיא זו מוקי פלוגתא בחייבי מלקות שוגגין ומאי קושיא הא מיכא הכא תנאי לית להו תנא דבי חזקיה וי"ל דהא דפליגי עליו לאו משום דלית להו היקישא לענין ממון אחר דבהדי מיתה כגון זרק חץ בשבת מתחלת ד' לסוף ד' והיינו תנא דבריית דבבי חזקיה דגרע מדרומעא דפרק ד' וה' (ב"ק דף מב. וסס) דדרים מנשים כי נתכוונו זה לזה תע"פ שיש ממון בשעה שנעשו מלמה ליה ליה ומ"מ בכתובות משיב בבריית דחזקיה עיקר טפי משום דחזקיה בריה דר' חייא ושונה בבריותיה של מבין כדלמרינן כל בבריית מלא מיתנינ בי רבי חייא וכו' ועי"ל דבכתובות (דף לה. וסס) פריך לר' יוחנן דקיס ליה דלית ליה בבריית דחזקיה דלעיל דהתוא פרקא מנא ליה דלית ליה בבריית דחזקיה דלעיל ופריך מממניתין דאלו הן הלוקין הבא על אחותו וקי"ל דלעיל לוקה ומשלם ומשני ר' יוחנן ש) בדלא מתרו ביה וקמני סיפא בא על אמו אין לה קנס מפני שמיתתו מיתת ב"ד והא דלא מוקיא מדרבי יוחנן גופיה לפי שצריך להקשות מתוך הדיוק ומקשה בפשיטות הלשון מבריית דחזקיה מפקא מדרבי ומדרבנן ונתנה נפש וגו' במאי מוקי ליה לא בממון ולא במיתה דתרוייהו מיפטר מתכוין להרוג את זה והרג את זה ודוחק לומר דלא מוקי קרא במתכוין להרוג את זה והרג את זה להא פשיטא דבהכי מיירי שמתכוין לחבירו דכתיב וכי ינצו אנשים וכתיב ושם יהיה וגו' בשלמא מאי קשיא לעולם קשה לן לעיל לר"ש הא מאי עביד ליה ואי מיתוקש קרא בתכוון לאותו עלמו שהרג מאי קשיא ליה ונריך לומר דודאי הש"ס לא לחיק כולי האי אחל חזקיה על כרחיה מוקי לה הכי וה"ק אם יהיה ממון כלומר דין ממון שתכוון לשתה עלמה ונתנה נפש תחת נפש ממש והשתא סיפיה דקרא דין ממון ודיליה ממון ממש אלא שיהיה ממון ללו דין ממון שייכי דבכל ענין שיש ממון פטור לחזקיה מממון אלא שיהיה ממון כלל קאמר:

א) ב"ק מד:, ב) סס כתובות טו., ג) סס יומא פד: [ב"ק מד: כתובות סס], ד) [בס"ג: גויס, גוי], ה) [שבת קכט. ומ"ו], ו) [מזכ בכתובות לג.], ז) לעיל עד. כתובות לג., ח) [פ' בתמלוקת ולימנה דכי יגלו נקיט. מ"ט], ט) מגיגה יפ. [נקמן פז: כתובות לג:], י) בס"ג: גויס, כ) בס"ג: גוים, ל) [במדבר לה], מ) [ניתה סס ועי' תוס' ב"ב כ: ד"ה ומפקן], נ) בס"ג: גוי, ס) [וע"ע תוס' ב"ק מד: ד"ה כל ומוס' כתובות טו. ד"ה פרט ותוספות נדה יח. ד"ה ספיקן], ע) [סס לה. וסס], פ) [בחולין קמת.], צ) [סס לב:],

מוסף רש"י

פרט לזורק אבן לגו. לתוך חבורת אנשים ויש סס כשנים ויכרלים ולימנה למימר לכשנים מתכוין (ב"ק מד:) אבל שני יכרלים עומדין ומתכוין להרוג זה (והרג זה) והתרו בו וקבל התראה ונפלה הכאה על חבירו מייב (כתובות טו.). **תיפוק ליה דרובא כותים נינהו.** ולא אסטרין קרא למפטריה (ב"ק שם). **אי נמי פלגא ופלגא.** ממשה כשנים ומשה יכרלים, לא אסטרין קרא למפטריה (שם) דמיכיא מיני לינקטליה (כתובות שם). **ספק נפשות.** דיני נפשות, להקל. דהא ואפילו העלה כמיב (שם). **דאיכא תשעה ישראל.** לפי לאו קרא הוא למימר זאל בתר רובא ולימאל לימין, ומש"ה דלימא לאו לשפי לימין, מתכוין להרוג את זה והרג את זה מייב, קמ"ל קרא דהוסיל והוה ליה כשנעי קבוע ניימין כמשה על משה דמי וספק נפשות להקל, ולכל מילי דקמ"ל קבוע כמשה על משה דמי מהאי קרא נפקא לן (ב"ק שם). **במצות שבמיתה.** שמתכוין היה להורגו (כתובות לג.) שהוא מתכוין להרוג את חבירו והכה את השלם, הכתוב מדבר (לעיל עד.). **דכתיב אם אסון יהיה.** שמתה השלם, **ונתתה נפש תחת נפש.** ומש"ה שלא נתכוון לחבירו, ושמעינן מתכוין להרוג את זה והרג את זה מייב (כתובות לג.). **ונתתה נפש ממון.** שם ממון יהא שמתה השלם, יתן ממון דמי השלם ליורשיה, שאין עליה חיוב מיתה, שלא נתכוין לה שלא לחבירו נתכוין, דכתיב וכי ינצו אנשים (ימדיו) קשבר רבי נתכוין להרוג את זה והרג את זה פטור (חגיגה יא.). **נאמרה נתינה למטה.** ונתת נפש תחת נפש (שם).

תורה אור השלם

1. וְכִי יִהְיֶה אִישׁ שֹׂנֵא לְרֵעֵהוּ וְאָרַב לוֹ וְקָם עָלָיו וְהִכָּהוּ נֶפֶשׁ וָמֵת וְנָס אֶל אַחַת הֶעָרִים הָאֵל:
דברים יט יא
2. וְכִי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ כַּאֲשֶׁר יָשִׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בִּפְלִלִים:
שמות כא כב
3. וְאִם אָסוֹן יִהְיֶה וְנָתַתָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ:
שמות כא כג

מכה אדם ומכה בהמה. תימה דבריש פ' הנחנקין (לקמן פד.) מוקי להאי קרא במכה אביו ואמו שייך בו לחלק בין דרך ירידה לדרך עלייה ויש לומר דהיקישא נפקא לן מהכוה קרא נפקא לן דלעיל מיניה ואיש כי יכה כל נפש אדם וכתיב התם מכה נפש בהמה ישלמנה דהכוה כרוצח כתיב כלאיתא בפ' יוצא דופן (נדה דף מד: ושם) ועי"ג דלפי גירסא אחת דבריש המוכל (ב"ק דף פג:) משמע דהכוה קרא במוכל בהכי"ת מיירי ליתא להאי גירסא כדפריש"ת שם ומיהו בפרק הנחנקין (לקמן ד' פד:) משמע דמקרא דמיתוקס במכה אביו הוי היקישא דתניא דבי חזקיה ורמי דמשמע בפרק אלו נערות (כתובות ד' לה: ושם) דמכה אדם הוי היקישא דקאמר ותניא דבי חזקיה ממאי דבמוכל כתיב דילמא בשאת כתיב דמכה בהמה גופיה איכא לפלוגי ומשני לא ס"ד דכתיב מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת משמע דמהכוה קרא הוי היקישא ול"ל דלפי על גב דמעיקרא בעי לאוקמי קרא במכה אביו משום דלא כתב ביה ותו היינו משום דלריכיה למדרש מיניה חבורה במכה אביו אבל במסקנא דנפקא לן חבורה שאת אינו ענין מנפש בהמה מיתוקס מכה אדם ברוצח מ"ג דלא כתיב ביה ותו ומיהו קשה דבמסקנא נמי מפיק מיניה התם דמותר להקיז דם לאביו ול"ל דמיירי בין במכה אביו בין במכה אביו מדכתיב בכאה התם ולא כתיב ותו ומכה חבירו דבר הלמד מענינו דומיא דקרא דלעיל מיניה דמיירי ברוצח ולגלדין מיירי לענין חבירו ולענין אביו אחד ברוצח ואחד בחבורה בעלמא וכיון דבכולהו מיירי קרא גמירין שפיר ממכה בהמה:

בין שוגג למזיד. בשלמא עניני ממון מיירי תנא דבי חזקיה דבין שוגג למזיד מיירי בממון אחר בהדי מיתה ונפקא לן מינה לחייבי מיתות שוגגין דלא חלקת לחייבי מיתות משום ממון אלא בשלומין בלבד כדאיתא בפרק המניח (ב"ק דף לה. ושם) ובפרק אלו נערות (כתובות דף לה.) ולענין זה ל"ש מיתת נהו היקישא דבי חזקיה כדמוכח בהלו נערות (שם) דפריך ומי מיכח למ"ד חייבי מיתות שוגגין חייבין וכו' אבל בין מתכוין לשאין מתכוין לשלומין לאו בממון אחר בהדי מיתה מיירי דמשוגג נפקא וק"ו הוא אלא לפטור מדמי הנהרג ולאפוקי מדרבי דדרים בנתכוין להרוג את זה והרג את זה ונתכוין נפש ממון והשתא קמ"ל תנא דבי חזקיה דכמו נתכוין להרוג את זה והרג את שאתכוין פטור ה"נ שאין מתכוין פטור ומשני לא ס"ד דכתיב מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת משמע דמהכוה קרא הוי היקישא ול"ל דלפי על גב דמעיקרא בעי לאוקמי קרא במכה אביו משום דלא כתב ביה ותו היינו משום דלריכיה למדרש מיניה חבורה במכה אביו אבל במסקנא דנפקא לן חבורה שאת אינו ענין מנפש בהמה מיתוקס מכה אדם ברוצח מ"ג דלא כתיב ביה ותו ומיהו קשה דבמסקנא נמי מפיק מיניה התם דמותר להקיז דם לאביו ול"ל דמיירי בין במכה אביו בין במכה אביו מדכתיב בכאה התם ולא כתיב ותו ומכה חבירו דבר הלמד מענינו דומיא דקרא דלעיל מיניה דמיירי ברוצח ולגלדין מיירי לענין חבירו ולענין אביו אחד ברוצח ואחד בחבורה בעלמא וכיון דבכולהו מיירי קרא גמירין שפיר ממכה בהמה:

בין שוגג למזיד. בשלמא עניני ממון מיירי תנא דבי חזקיה דבין שוגג למזיד מיירי בממון אחר בהדי מיתה ונפקא לן מינה לחייבי מיתות שוגגין דלא חלקת לחייבי מיתות משום ממון אלא בשלומין בלבד כדאיתא בפרק המניח (ב"ק דף לה. ושם) ובפרק אלו נערות (כתובות דף לה.) ולענין זה ל"ש מיתת נהו היקישא דבי חזקיה כדמוכח בהלו נערות (שם) דפריך ומי מיכח למ"ד חייבי מיתות שוגגין חייבין וכו' אבל בין מתכוין לשאין מתכוין לשלומין לאו בממון אחר בהדי מיתה מיירי דמשוגג נפקא וק"ו הוא אלא לפטור מדמי הנהרג ולאפוקי מדרבי דדרים בנתכוין להרוג את זה והרג את שאתכוין פטור ה"נ שאין מתכוין פטור ומשני לא ס"ד דכתיב מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת משמע דמהכוה קרא הוי היקישא ול"ל דלפי על גב דמעיקרא בעי לאוקמי קרא במכה אביו משום דלא כתב ביה ותו היינו משום דלריכיה למדרש מיניה חבורה במכה אביו אבל במסקנא דנפקא לן חבורה שאת אינו ענין מנפש בהמה מיתוקס מכה אדם ברוצח מ"ג דלא כתיב ביה ותו ומיהו קשה דבמסקנא נמי מפיק מיניה התם דמותר להקיז דם לאביו ול"ל דמיירי בין במכה אביו בין במכה אביו מדכתיב בכאה התם ולא כתיב ותו ומכה חבירו דבר הלמד מענינו דומיא דקרא דלעיל מיניה דמיירי ברוצח ולגלדין מיירי לענין חבירו ולענין אביו אחד ברוצח ואחד בחבורה בעלמא וכיון דבכולהו מיירי קרא גמירין שפיר

עין משפט
נר מצוה

מסורת הש"ס

אי הכי הא דאני עלה וכו'. אין לריש לקיש אין לשמואל קא מותיב. אי הכי דאני אחריס דאמתי' דרועים קאמר והאי רועה שנתערב בהוכר ולבסוף נתערב קאמר הא דאני עלה בבריית' הכי רועה שנתערב באחריס כולן פטורין אמר רבי יוסי אפילו אבא חלפתא ביניהן כולן פטורין מאי אפילו דקאמר ר' יוסי: **אלא אמר רבה.** בשלמא הוכר לבית דין קאמר שניס עומדין ויצא מן מביניהם אלא לא ידעין מי זה מהן מביניהס ואין יודעין מי זה מהן זרקו שניהס פטורין אמר רבי יוסי אפילו אבא חלפתא ביניהס אפילו יודעין שהוא מסיד ולא זרקו לא מחייבינן לחיד משום הא מזקה והא אפילו רבי יהודה מודה ורבי יהודה דאמר כונסין אותן לכיפה לא עלה קאי אלא אי הכי קאמר ת"ק וחסורי מחסרא מתני' והכי קתני ושור שנגמר דינו וכו' סוקלין אותו דהא על כרחין כולהו מסירי בהגהה ואין הפסד לבעלים בסקילה הלכך סוקלין אותם כדי שתתקיים מצות סקילה בממויב בה: **כונסין אותן לכיפה.** שמ"ל לסוקלן שלא להטריח ב"ד אלא כונסין אותן בחדר וסס מתיס ברעב: **והתניא.** בניחותא: **ולדה מוסר.** לקמן מפרש לה: **ולדה אסור.** דעובר ירך אמו הוא וגס הוא נאסר בגמר דין אמו: **והאמר רבה ולד הנוגחת אסור.** בהקדמה כגון שנגחה על פי עד אחד או על פי הבעלים דמתסרא לגבוה ולא להדיוט הלכך על כרחין שמעינן מדרבה דאית ליה לחיל עדים אסור לגבי להדיוט ולריך לגמור דין שניהס והא ליכא למימר טעמא דמ"ק דתני וולדה מותר משום דלא גמר דינו עמה דאי בשלמא בא לב"ד מאי אירית ולדה לפילו אמו נמי לא גמר דינה לא מיתסרא וכי מיקטריך תנא למיתני מותר הכי משמעינן דאין זקוק להבהגה לב"ד קאמר ותיובתא דרבה: **לימא מסתברא דרבה עיברה וילדה.** דהיינו דין בהגהה לגמר דין דלא הוה ולד לא בשעת נגיחה ולא בשעת גמר דין ולא נוצר מן המיסור לחכתי מיתיה הוא קרוי ולדה מותר: **אם משנגמר דינה עיברה וילדה.** דנולד מן המיסור מסור מע"ג דלא הוה בשעת נגיחה ולא בשעת גמר דין: **הניחא למאן דאמר** (דף לג.): **מאי** מיכא

אי הכי היינו דקתני עלה אמר ר' יוסי אפילו אבא חלפתא ביניהן אלא אמר רבא הכי קאמר [א]שנים שהיו עומדין ויצא חץ מביניהם והרג שניהם פטורין וא"ר יוסי אפילו אבא חלפתא ביניהן [ב]ושור שנגמר דינו שנתערב בשוורין אחרים מעלייא סוקלין אותן ר' יהודה אומר כונסין אותן לכיפה והתניא [ג]פרה שהמיתה ואחר כך ילדה אם עד שלא נגמר דינה ילדה וולדה מותר אם משנגמר דינה ילדה וולדה אסור נתערב באחרים ואחרים באחרים [ד]כונסין אותן לכיפה ר' אלעזר בר' שמעון אומר מביאין אותן לב"ד וסוקלין אותן אמר מר אם עד שלא נגמר דינה ילדה וולדה מותרת ואף על גב דכי נגחה הות מיעברה [ה]והאמר רבא [ו]ולד הנוגחת אסור היא וולדה נגחו ולד הנרבעת אסור היא וולדה נרבעו אימא אם עד שלא נגמר דינה עיברה וילדה וולדה מותר אם משנגמר דינה עיברה וילדה וולדה אסור הניחא למאן דאמר [ז]זה וזה גורם אסור אלא

תקינו נהו רבנן מיתה ויזקיקו להורגן וכי יזקיקו ב"ד להרוג כל מיסורי הגהה הרי הזהר והתרי למוקי לה כ"ל) והוא שהמיתו ומסורין בהגהה ולא תקינו להו מיתה ולא ממרו כל הקודם להורגן זכה ופריך רבא היינו דקתני עלה אפילו אבא חלפתא ביניהן ולא אמר רבא שניס כו' ואפילו אבא חלפתא ולא תלינן היא שהרג אבל בשוורים אומן שיש לתלות בהן שהרגו מייבין ומשום ובערת הרע מקרבך ועוד אומר ר"ת דשור הנסקל אינו נאסר מחייס ופי' לכולה הסיא שמעתא [ו]דממשמע שנאמר סקול יסקל ידעי יודע שהיא ובאילה אסורה בהנאה מוכחת כן וסוגיא דפ"ב דקדושין (דף נז.) כל לפור טהורה לרבות את המשולחת וזה לא תאכלו לרבות את השחוטה ופריך ומיפוך מנין ומשני לא מצינו בעלי חיים מסורין פירוש שלא יהו מותרין כשחוטין כך מלינו שעומדין והוקנו למותן ולכך אין לנאסר משולחת לומר אבל עליה מיסורא נאחר אילוף ולמוסרה בהגהה כדין שאר עופות טמאין דכתיבי בקרא ופריך הקבוע למוזבח כדאי' התם אבל בעלמא אמרינן דניכבשיהו דניידין ומטעם זה היה אומר רבינו תם דנראה להתיר דרוסת הזאב דרוב דמעשים בכל יום דזאבים טורפין אה מן העדר דרועה מציל הבהמה ואמרינן לה לע"ג דבעלי חיים חמיר וכן בדוב עופות דורסין חוזין ומרגגולין דמותרין והיכא דנתערב בדובא דמייתי דפטרינן אפילו ניידי ולא אמרינן כל דפריס מרובא פריס ולאו דוקא אלא דנתערב בהגהה קאמר אפילו אבא חלפתא ביניהן אלא אמר רבא הכי קאמר [א]שנים שהיו עומדין ויצא חץ מביניהם והרג שניהם פטורין אמר ר' יוסי אפילו אבא חלפתא ביניהן [ב]ושור שנגמר דינו שנתערב בשוורין אחרים מעלייא סוקלין אותן ר' יהודה אומר כונסין אותן לכיפה והתניא [ג]פרה שהמיתה ואחר כך ילדה אם עד שלא נגמר דינה ילדה וולדה מותר אם משנגמר דינה ילדה וולדה אסור נתערב באחרים ואחרים באחרים [ד]כונסין אותן לכיפה ר' אלעזר בר' שמעון אומר מביאין אותן לב"ד וסוקלין אותן אמר מר אם עד שלא נגמר דינה ילדה וולדה מותרת ואף על גב דכי נגחה הות מיעברה [ה]והאמר רבא [ו]ולד הנוגחת אסור היא וולדה נגחו ולד הנרבעת אסור היא וולדה נרבעו אימא אם עד שלא נגמר דינה עיברה וילדה וולדה מותר אם משנגמר דינה עיברה וילדה וולדה אסור הניחא למאן דאמר [ז]זה וזה גורם אסור אלא

מוסף רש"י

ולד הנוגחת אסור. פרה שנגחה ישראל כשהיא מעוברת ומת, ולדה פסול לקרבן, היא וולדה נגחו. ונוגח שנגח בעל אחד או ע"פ הבעלים שהרי מעלמן הפקר ואין עדים בדבר אינו נסקל, ואמרינן בתורת כהנים מן הסוקלה, הפלן להוציא את המוקלה, ומן הנסקל ו"ו יתירה להוציא את הנוגח (ע"ז כד.). זה וזה גורם. הזכר שנגח על נקבה זו והיא נגמו עובר שיפול, והכי גרמיה מיפול והיתר, לחביו מותר ואמו אסורה (תמורה ל:).

מסורת הש"ס

ו) תמורה ל: ע"ז כד., ב) [ע"ז מט. פסחים כו. מולין נח. תמורה לג.], ג) [שייך לע"ב], ד) [מעילה יט:], ה) [לעיל טו:], ו) [פסחים כב: קידושין נ: ב"ק מג.], ז) [ל"ל לחין], ט) [זבחים עד.],

מד א מיי' פ"ד מהלכות רוצח הלכה ו סמג לאוין קכג:

מה ב מיי' פ"ו מהל' מזיק ממון הלכה י:

מו ג ד מיי' שם הלכה יג יב:

מז ה מיי' שם הלכה יג ופ"ג מהל' מיסורי מזבח הלכה יב יג: